

Selhání vnějšího poznání lidstva v události Kristově. Jasnozřivé bádání jako cesta k pravému pochopení mystéria na Golgotě.

Rudolf steiner

Basilej, 24. září 1912

Včera jsme viděli v Markově evangeliu, jak ve veřejném spolužití Krista Ježíše s vyvolenými učedníky chybí určitá část. A tomu odpovídá i to, co je zřetelně naznačeno také v ostatních evangeliích. Právě ti jemu blízcí, neprožili s ním tedy události, které proběhly od jeho vydání, tedy souzení, odsouzení a ukřižování Krista Ježíše. Toto je opět rys evangelia vyjadřovaný zcela záměrně. Má se do určité míry vyjádřit to, jak má být vytvořena cesta lidí k pochopení mystéria na Golgotě a jak lidé v budoucnosti, to znamená tedy po uskutečnění mystéria na Golgotě, mohou dojít k pochopení tohoto mystéria. Toto pochopení musí být totiž vydobyto zcela jiným způsobem než pochopení nějaké jiné historické skutečnosti vývoje lidstva. Jak se k tomu chováme, to vidíme nejlépe z toho, co se právě nejzřetelněji odehrává v naší době.

Od osmnáctého století je z různých hledisek, možno říci, pro moderní vědomí hledán nějaký způsob podpory víry v mystérium na Golgotě. Toto hledání prodělalo rozmanité fáze. Až do osmnáctého století se potom celkem málokdo tázal, jak jsou získány historické dokumenty, historické dokumenty v tom smyslu, jak se o nich mluví - ty, které mohou potvrdit existenci Krista Ježíše. V lidských duších, o které šlo, bylo příliš živé to, co vyšlo jako účinek z mystéria na Golgotě. Vidělo se takřka příliš jasně, co se jako účinek po staletí připojilo k jménu Krista Ježíše, než že by se mělo za nutné se ptát: dosvědčil nějaký dokument, že zde Kristus Ježíš byl? Pro ty, kteří se zcela přiznávali ke Kristu, byla jeho existence právě samozřejmá; a stejně tak bylo samozřejmé - mnohem více než se dnes věří - přesvědčení o současně lidské a současně nadlidské duchovně-božské bytosti Krista Ježíše.

Ale stále více a více přicházely materialistické doby. A s tím vstupovalo do vývoje lidstva to, co je nutně spojeno s materialistickým názorem. Tento názor nesnáší pohled na to, že v člověku žije něco z vyšší individuality, vůbec nesnáší, že by se zevní osobností mělo dospět k duchovnosti člověka. Díváme-li se na lidi materialisticky - nejradiálněji se to děje v naší době - tak se přece lidé pro materialistický názor jeví velmi podobně. Všichni chodí po dvou nohách, všichni mají hlavu a nos sedící na určitém místě obličeje, všichni mají dvě oči, mají část hlavy pokrytou vlasy atd. A materialistická doba vidí, jak lidi tímto způsobem vyhlížejí stejně. Proč by se měla dívat na něco, co je za tímto zevním člověkem? To opravdu uráží také toho, kdo si nemůže říci, že za ním je v příslušné inkarnaci něco jako v jiných lidech. Materialismus to nepřipouští. Tak se ztratila možnost porozumění, že v člověku Ježíši z Nazaretu by mohl být Kristus. A čím více devatenácté století pokročilo, ztratila se vůbec idea o Kristovi. Stále více a více pohled mířil jen na Ježíše z Nazaretu, který se musel narodit v Nazaretu nebo vůbec někde, který žil jako člověk, jenom právě rozšiřoval krásné zásady a potom mohl umřít nějakým druhem mučednické smrti. Člověk Ježíš vstupoval stále více a více na místo Krista Ježíše předchozích století. Tak to bylo samozřejmé pro materialistickou představu.

A potom bylo opět samozřejmé, že se v devatenáctém století vyvinulo to, co se nazývalo bádáním o životě Ježíše. Také osvícená theologie nehledala něco jiného než bádání o životě Ježíšově, to znamená, jako se stanoví doba o Karlu Velikém, o Ottovi Velikém nebo vůbec o někom, tak se snažila stanovit data o Ježíši z Nazaretu.

Nuže, je ale velmi obtížné stanovit data o Ježíši z Nazaretu. Neboť především jako hlavní dokumenty jsou zde evangelia a Pavlovy listy. Ale ve smyslu "historických dokumentů" nemohou samozřejmě platit evangelia jako taková. Jsou čtyři a pro zevní materialistický způsob pozorování si odporují. V průběhu bádání o životě Ježíšově se hledala všelijaká východiska. Nyní můžeme pominout určitou fázi bádání o životě Ježíšově, která, protože spadala do materialistických časů, nechtěla již věřit na "zázraky", a proto zázraky, kterou jsou vyprávěny, vykládala nejzvláštnějším způsobem, interpretacemi toho kalibru, že se objevení Krista Ježíše na jezeře objasňovalo tím, že nešel fyzicky nohama po jezeře - viděli jsme, jak to s tím opravdu bylo - ale učedníci prý ještě neznali fyzický světový řád; a nyní si představoval výstřelek bádání o životě Krista Ježíše věc tak, že apoštolové jeli na lodi a na břehu šel Kristus Ježíš a nyní se mohli lidé, kteří byli na opačném břehu, lehce mýlit a věřit, že Kristus Ježíš kráčí na vodě. Ani se nechce myslet na obzvláště racionalistické výstřelky, že při přeměně vody ve víno bylo tam vpašováno něco jako vinná esence! Někdo dokonce Janův Křest v Jordánu se pokoušel vysvětlit tak, že jednoduše nějaká holubice by při tom právě letěla okolo. To vše je k máni. Co se vše nenachází na půdě, která se nazývá přísnou objektivní půdou vědy! Ale tyto výstřelky se mohou zcela opominout.

Můžeme se podívat na toto bádání, které se zde pokouší, protože nepřijalo nadsmyslové skutečnosti, toto nadsmyslové vidět materialisticky jako přídavek a řeklo si: když nemůžeme věřit v Krista Ježíše, nemůžeme věřit, že někdo se narodil jako syn tesaře v Nazaretu, byl ve dvanácti letech v chrámu atd., když vyjmemme vše nadsmyslové a kombinujeme, co se v různých evangeliích shoduje, nebo neshoduje, potom by se z toho nechalo vytvořit něco jako životopis Ježíše z Nazaretu. O to se lidé pokoušeli nejrůznějším způsobem. Přitom ovšem nebylo možné zůstat stranou, protože mnoho lidí se pokoušelo napsat takovou biografii, že potom každá biografie byla jiná; ale k jednotlivostem nemůžeme nyní přihlížet. Byla také doba, v které bádání o životě Ježíše představovalo Ježíše z Nazaretu jako vyššího člověka, asi jako vyššího Sokrata, podobným způsobem jako si představujeme Sokrata podle vyšších představ.

To je bádání o životě Ježíšově, které především vypracovalo biografii Ježíše z Nazaretu, které ale v podstatě přece opět muselo podnítit odpor: za prvé proti samým dokumentům. Neboť ve smyslu, jak se dnes mluví o "historických dokumentech", jak dějepisci své dokumenty hodnotí, nejsou evangelia dokumenty. Především to spočívá na mnohých rozporech a na celém způsobu, jak se uchovala. To druhé je to, že v posledních letech se něco přidalo k tomuto bádání o životě Ježíšově, co našli ti lidé, kteří se nyní zmiňovali o určitých místech v evangeliích stále se vracejícími poznámkami, o nichž víme, že se vztahují na nadsmyslové skutečnosti. Ale tito jiní, kteří jsou dnes zaujati materialistickou vírou, ti našli tyto věci a nemohli je jednoduše z bádání vystrnadit, tak jak je vystrnadilo bádání o životě Ježíše. Zde se přišlo k tomu druhému, k bádání o Kristu, které se vyznamenalo v posledních letech, zatímco bádání o životě Ježíše vyvrcholilo ve slově dnešního profesora o "prostém muži z Nazaretu". Neboť to bylo lidem opravdu příjemné. Lichotilo jim, když nepotřebovali uznávat v evangeliích něco vyššího. Lépe se jim hodilo mluvit o "prostém muži z Nazaretu", než se povznést k Bohu - člověku. Ale potom přece našli Boha - člověka.

Tehdy potom vzniklo bádání o Kristu. To je nyní zcela zvláštní. Projevuje se zvláště groteskní formou ve spise "Ecce Deus" od Benjamina Smitha a v jiném, co napsal. Vystupuje tak, že se ukazuje: Ježíš z Nazaretu vůbec ve skutečnosti neexistoval; on je pouze pověst. Ale evangelia dávají zprávu o Kristu Ježíši. Co je tento Kristus Ježíš? Ano, je vybásněným Bohem, obrazným ideálem. A tito lidé mají již své dobré důvody, z tohoto hlediska popřít Ježíše z Nazaretu; neboť evangelia vyprávějí o Kristu a připisují mu vlastnosti, které neexistují podle materialistického pojetí. Z toho evidentně plyne, že nemohl historicky existovat, že musel být vybásněn. Vznikl tedy dobovým básněním, do něhož je právě dáno mystérium na Golgotě. Tak se v určitém smyslu lidé vrátili v posledních letech od Ježíše ke Kristu; ale Kristus není vlastně skutečný, nýbrž žije pouze v lidských myšlenkách. V této oblasti je dnes vše takřkajíc bez podkladu.

Širší veřejnost přirozeně ještě neví mnoho o věcech, které zde spolupůsobí. Ale v podstatě vzato je vše na půdě vědy vzhledem k mystériu na Golgotě bez odborných názorů. Nikde není pevný základ. Bádání o životě Ježíše dohospodařilo, protože nemohlo nic dokázat a o bádání o Kristu nemůže být vůbec vážně hovořeno. Neboť jde o kolosální působení vycházející od oné bytosti, která souvisí s mystériem na Golgotě. Je-li to vše vybásněno, potom si musí vlastně přiznat materialistická doba, že by si měla pokud možno brzy odvyknout přihlížet k nějaké básni; neboť materialistická doba nemůže věřit na nějakou báseň, která měla uskutečnit nejdůležitější poslání doby. Ano, naše "osvícená" doba to právě přivedla velmi daleko v nakupení rozporů a vůbec neví, jak si vznáší právě na vědeckém poli požadavek s ohledem nakrčení: "Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí". To platí vlastně se zřetelem na všechna bádání o Ježíši a Kristu v přítomnosti, která se nechtějí vážně a důstojně postavit na duchovní půdu.

Samo evangelium ale ukazuje jasně již na to, co se v právě vylíčeném způsobu ukázalo v naší době. Lidé, kteří chtějí být materialisty, kteří chtějí věřit pouze na to, co se materialistickému vědomí poskytuje smyslovým bytím, ti nemohou nalézt cestu ke Kristu Ježíši. Neboť tato cesta byla odříznuta tím, že ti, kteří stáli Kristu nejbližší, ho právě opustili, zatímco se uskutečnilo mystérium na Golgotě, a teprve později se s ním opět setkali, tedy neprožili spolu s ním, co se tehdy událo na fyzické úrovni v Palestině. A každý přece ví, že z jiné strany nebyly podány důvěryhodné dokumenty. Přesto máme v Markově evangelium a v jiných líčeních evangelií právě toto mystérium na Golgotě.

Jak tato líčení vznikla? Je mimořádně důležité, abychom k tomu obrátili pozornost. Pozorujme tato líčení na jednotlivém případě, na případě Markova evangelia. Je nám dostatečně naznačeno také v Markově evangelium, i když krátce a výrazně, po scéně zmrtevýchvstání, že se jinoch v bílém rouše, to znamená kosmický Kristus, potom, co se uskutečnilo mystérium, ukázal opět učedníkem, působil na ně podněty.

A tak mohli tedy takoví učedníci, takoví apoštolově, jako byl asi Petr, tím, že byli prostoupeni podnětem, který na nich byl vykonán, potom být vzníceni k jasnozřivému vidění, takže to, co fyzickými očima neviděli, protože utekli, později jasnovidně nahlíželi. Petrovi a jiným, kteří také směli být žáky po zmrtevýchvstání Krista Ježíše, byly oči jasnozřivě otevřeny, takže jasnozřivě směli nahlížet mystérium na Golgotě.

Je pouze jedna jasnozřivá cesta k mystériu na Golgotě, přestože se uskutečnilo na fyzické úrovni. Toho se musíme pevně držet. To naznačuje evangelium zcela jasně, když líčí, že ti nejpovolanější v rozhodujícím okamžiku utekli; takže tedy v takové duši, jakou byla Petrova duše, potom, co přijala podnět od Vzkříšeného, vysvitla vzpomínka na to, co se stalo po útěku. Jinak si člověk vzpomíná jen na to, kde byl ve smyslovém bytí přítomen. Při takovém jasnozření, které se zde učedníkům objevilo, je to proti obvyklému vzpomínání tak, že události fyzicko-smyslové máme jako v paměti, ale takové, při nichž jsme nebyli přítomni. Pomyslete tedy, že v takové duši, jakou byla Petrova, zasvitla vzpomínka na události, při které nebyla bezprostředně přítomna. A tak učil např. ty, kteří mu chtěli naslouchat, ze své paměti o mystériu na Golgotě, učil je to, na co si vzpomínal, přestože při tom nebyl přítomen.

Tímto způsobem došlo k nauce, k zjevení mystéria na Golgotě. Ale podnět, vyšlý od Krista na takové učedníky jako byl Petr, mohl se sdělovat také na ty, kteří byli opět žáky těchto učedníků. Takovým žákem Petra byl ten, který původně sestavil - ovšem jen ústně - tzv. Markovo evangelium. Tak přešel podnět, který se uplatnil v samém Petrovi, na duši Markovu, takže Marek sám to neviděl ve svoji vlastní duši, co se v Jeruzalémě uskutečnilo jako mystérium Golgoty. Delší čas byl Marek žákem

Petra. Potom přišel Marek na místo, kde opravdu takřikajíc měl vnější milieu, vnější okolí, z něhož mohl dát svému evangeliu ono zabarvení, které právě toto evangelium potřebovalo. Při všech našich líčeních - snad vyplyne ještě později, co o tom třeba říci - viděli jsme, že nám Markovo evangelium nejzřetelněji dává pocítit celou kosmickou velikost a význam Krista. K tomuto líčení kosmické velikosti Krista mohl být původní autor Markova evangelia podnícen právě místem, na které byl převeden, potom co byl žákem Petra. Byl přemístěn do Alexandrie v Egyptě, žil zde v době, v které nepochybně židovská theosoficko-filosofická učenost v Alexandrii byla na přesvědčivé výši a mohl zde přijmout, čím tehdy byly nejlepší stránky pohanské gnose. Mohl si zde osvojit představy, které také tehdy byly k dispozici o sestoupení lidské bytosti z duchovna, o setkání této lidské bytosti s Luciferem, s Ahrimanem, o přijetí luciferských a ahrimanských sil do lidské duše. Vše to mohl přijmout z pohanské gnose, co poskytlo porozumění o původu člověka z kosmu při znovuvybudování naší planety. Ale Marek mohl také vidět, právě na místě, které leželo uvnitř Egypta, jak velký byl kontrast mezi tím, k čemu byl člověk původně určen, a tím, čím se potom člověk stal.

To se vskutku ukazuje nejlépe na egyptské kultuře, v té egyptské kultuře, která vyšla z nejvyšších zjevení. Ze zjevení, která se potom otiskla do egyptské architektury obzvláště v pyramidách a palácích, v kultuře sfingy, na kultuře, která stále více a více přešla v Egyptě do dekadence, do korupce. Takže právě největší díla egyptské kultury stále více a více upadala - právě během třetí kulturní epochy - do nejhorších výplodů černé magie, do nejhorších výstřelků spirituality. V jistém vztahu mohl ten, kdo pro to měl duchovní oči, ještě nahlížet hluboká tajemství v tom, co bylo provozováno v Egyptě, protože to vycházelo z původní čisté moudrosti Hermovy; ale záleželo právě stále více na tom, aby duše hleděla na základ, a ne na to, co se vyskytovalo jako korupce. Již v době Mojžíšově pokročila korupce velmi daleko a již on musel to, co bylo na jedné straně v Egyptě k dispozici jako dobro, sotva viditelné pro tak ušlechtilou duši jako byla Mojžíšova, vytěžit z egyptských poměrů, aby to přešlo oklikou skrze duši Mojžíšovu na potomstvo. Potom pokračovala korupce v spirituálním vztahu dále.

V Markově duši bylo živé vědomí toho, jak může lidstvo klesnout, jak se může zcela zvrátit do materialismu, jmenovitě v představách. A právě Marek prožíval to, co sice v jiné formě, ale v určitém způsobu podobně, může prožívat člověk znova, ovšem jen člověk, který má k tomu cit a vnímání. Neboť dnes vlastně prožíváme opakování egyptské kultury. Často jsem zdůrazňoval, jak zvláštní jsou svazky kultur lidstva, a řekl jsem, jak z těch sedmi po sobě následujících kulturních period, zde stojí jedna mající větší časový prostor, čtvrté kulturní období s řečtívím a mystériem na Golgotě. Ale třetí kulturní časový prostor s egyptsko-chaldejskou kulturou se opakuje - jen neduchovním způsobem - opět v dnešní kultuře, v naší dnešní vědě. V naší materialistické kultuře, dokonce v samých zevních jevech kultury, máme jisté vzkříšení třetího časového prostoru v pátém. Stejně tak v jistém vztahu se objevuje znova druhý v šestém a první v sedmém. Tak se objímají, tak se překlenují tyto časové prostory. To bylo častěji zdůrazněno. Dnes prožíváme, co tehdy duch jako Marek mohl prožít nejintenzivnějším způsobem.

Obrátíme-li pozornost ke kultuře - zevnímu světu, není třeba to tak líčit, protože by to nesnesl - a odmyslíme-li si nejradiálnější morální zkázy, pak můžeme říci: vše je mechanizováno; a zbožňován je vpravdě dnes v naší materialistické kultuře vlastně jen mechanismus, i když to lidé nenazývají modlitbami, a když to nejmenují zbožností. Ale duševní síly, jak jsme je kdysi vedli k duchovním bytostem, ty dnes jsou řízeny ke strojům, k mechanismům, je jim věnována pozornost, kdysi opravdu můžeme říci věnovaná bohům. Tak tomu je jmenovitě s ohledem na vědu, tato věda, která vůbec neví, jak málo má opravdu co činit na jedné straně s pravdou, s opravdovou pravdou, na druhé straně, jak málo má co činit s opravdovou logikou.

Viděno z určitého vyššího hlediska máme dnes ovšem vážnější, hluboce intenzivní snahu a hluboce intenzivní touhu. V Mnichově se hovořilo v jedné přednášce /"Theosofie a duchovní život současnosti", zvláštní přednáška, 31. srpna 1912/ o touze v naší době, zvláště jak se tato touha vytvořila u jednotlivých duší. Ale ve vlastní "oficiální" vědě se tato touha nevyskytuje, nýbrž, chce se říci, určité nasycené uspokojení s něčím zvláštním: s neskutečným a nelogickým. Nikde není tato věda s to také jen rozpoznat, jak hluboce vězí v protikladu k veškeré logice. To vše vnímáme, to vše prožíváme a je to opravdu tak, že ve vývoji lidstva se musí na jednom pólu zapálit ten druhý. Právě tato nedostatečnost zevní vědy, tato neskutečnost a nelogičnost zevní vědy a toto vynášení se bez jakéhokoliv tušení jak to vlastně stojí s vnější vědou, to bude a musí postupně nastolit v naší době nejušlechtilější reakci, touhu lidské duše po spiritualitě.

Bude to ještě dlouho trvat tak, že lidé, kteří hluboko vězí v naší nepřirozenosti a nelogičnosti, si budou snad dělat bláznů z naší duchovní vědy, že se jí budou posmívat nebo označovat za všelijaké nebezpečí. Ale vnitřní silou skutečnosti se zcela od sebe zapálí druhý pól. A kdyby jen ti, kteří něčemu z toho rozumí, nepropadali do choroby kompromisů a viděli by jasně, potom by to mohlo jít rychleji, než to jde nyní. Neboť to prožíváme vždy znova: když jenom jednou učenec vystoupí a řekne něco, o čem někdo druhý věří, že to je "úplně theosofické", tehdy je hned z toho dělán povyk, a když dokonce někdo káže z kazatelny něco, o čem druhý věří, že je to "úplně theosofické", potom se z toho dělá ještě větší povyk. Nejde o to, aby byly dělány takové kompromisy, ale že se postavíme zcela jasně a pravdivě do duchovního života a ten necháme na sebe působit jeho podněty. Čím více je nám jasné, že musí být vznícena vnitřní životnost duchovního života a čím více se přesvědčíme o tom, že z žádného důvodu nemůže být uznáno oprávnění, aby z materialistického myšlení naší doby bylo vyvozováno něco jiného, než co je ruka nebo noha, tím to je lepší. Je to něco jiného, než ukázat, že opravdu vpřed krácející věda je v harmonii s duchovním bádáním. To se může ukázat a může se to opravdu ukázat krok za krokem.

Neboť tato věda se skutečně dopouští na každé stránce svých literárních děl všelijakých logických chyb, jako je ta, na niž humoristickým způsobem opakovaně upozornil jeden z našich přátel, který ukázal, že to je logický nesmysl profesora Chytráčka /z "Létajících listů"/, který chce prokázat, čím vlastně slyší žába. Profesor nechá proto žabu vyskočit na stůl, udeří potom na desku stolu. Žába uskočí; tedy to slyšela. Ale potom jí utrhne nohy a znovu tluče na stolní desku. Žába nyní neuskočí; tedy je jasné, že žába slyšela nohama; neboť když ještě měla nohy, uskočila, když bylo udeřeno na desku stolu, potom však ne. - S žábou dělají sice také učenci všelijaké pokusy; ale jejich logické závěry v jiných oblastech jsou přesně podle tohoto příkladu, tak např. při vychvalovaném výzkumu mozku. Tu jsme upozorňováni: je-li ta nebo ona část mozku k dispozici, můžeme např. mít slovní paměť, nebo můžeme uchovávat ty nebo ony myšlenky; když ale tato část tady není, nemůžeme mít myšlenky nebo ztratíme slovní paměť - zcela podle příkladu žaby, která slyšela nohama. V těchto věcech chybí logika. Neboť proto, že člověk částí svého mozku může myslet, nebo že nemůže myslet, když nemá tuto část mozku, proto jsou jiné důvody, než ty, že žába neslyší, když jí byly utrženy nohy. Je to zcela totéž, jenom lidé nepostřehnou, že celý závěr nespočívá na ničem jiném než na chybách myšlení. Tak bychom mohli prokázat chyby myšlení za chyby ve všem, co dnes chápeme jako pevný vědecký výsledek. Ale čím více chyb děláme, tím jsme pyšnější na vědu a nadáváme na duchovní vědu.

Vytvářet stále více a více touhu po duchovní vědě bude tou nejušlechtilější reakcí. Je to jen pro naši dobu přiměřená reakce na to, co musela prožít duše jako Markova, tím že se mu mohlo ukázat právě v jeho době, jak lidstvo sestoupilo ze své byvalé duchovní výše k závislosti na pouhé hmotnosti. Tím se mu dostalo tak hlubokého porozumění pro to, že největší podnět žije v nadmyslovém světě; a to podporoval potom ještě jeho učitel. Co mu dal Petr, nebylo něčím, co mohlo pocházet ze

smyslového podání mystéria na Golgotě, jak by někdo mohl vidět očima to, co se v Jeruzalémě přihodilo: nýbrž tyto věci byly později vyzkoumány jasnozřivě. Tak vznikly všechny zprávy o Kristu Ježíši a o mystériu na Golgotě. Mystérium na Golgotě je událostí, která se stala na fyzické úrovni, ale mohla být nahlédnuta jen později jasnozřivě. Prosím, abyste zcela zvláště vzali na zřetel, že mystérium na Golgotě je fyzicko-smyslová událost, ke které ale musí být hledána cesta pochopení na nadfyzické, nadsmyslové cestě a to navzdory dokumentům, které se zachovaly.

Kdo to nechápe, může se přít o tom, jak dalece platí jedno nebo druhé evangelium. Pro toho, kdo zná podstatu věci, všechny tyto otázky neexistují. Ví, že potřebujeme prohlédnout skrze nedostatečné tradice, které jsou mnohonásobně v evangeliích líčeny, k tomu, co nám ještě dnes může ukázat jasnozřivé bádání. A tady vidíme, vyšetřujeme-li pravdu toho, co se událo podle znovuzískaných dat kroniky Akaša, jak máme evangelia chápat, a co máme číst na jednotlivých místech, co máme číst o tom, co se v oné době, kdy lidstvo sestoupilo nejhluběji ze své bývalé výše, co se prohlásilo před lidstvem za pravou lidskou důstojnost, za pravou lidskou bytost.

Božské duchovní bytosti daly člověku jeho vnější vzhled, jeho vnější formu. Co ale v této vnější formě od staré lemurské doby přebývalo, to bylo vždy pod vlivem luciferských a potom v dalším průběhu vývoje také pod vlivem ahrimanských sil. Pod těmito vlivy vytvořilo se potom to, co lidé nazvali vědou, poznáním, porozuměním. Žádný div, že by před lidstvo mohla být právě v této době postavena pravá nadsmyslová bytost člověka a lidé by to poznali nejméně, věděli by nejméně, čím se člověk stal. Lidské vědomí, lidské poznání mohlo již stále méně a méně pronikat k pravé lidské bytosti.

To je to, oč jde a to musíme uvážít, když se ještě jednou obrátíme k opuštěnému Synu člověka, k postavě člověka, který před námi stojí v tom okamžiku, kdy podle Markova evangelia kosmický Kristus byl jen více ve volné spojitosti se Synem člověka. Tehdy stál před lidstvem, před které to vše bylo postaveno, člověk, člověk ve své postavě, jak ho božsky duchovní bytosti daly člověku. Tak zde stál, ale zušlechtěný, produchovnělý tříletým pobytem Krista v Ježíši z Nazaretu. Tak zde stál před bližními. Lidé si vydobyli s ohledem na jeho porozumění jen to, co z porozumění a poznání se stalo tisíciletí trvajícím vlivem Lucifera a Ahrimana. Zde ale stál člověk, který během tří let ze sebe vyhnal luciferské a ahrimanské vlivy. Tady stálo před ostatními lidmi znovu vytvořeno to, čím byl člověk dříve, než přišel Lucifer a Ahriman. Teprve podnětem kosmického Krista byl člověk opět takovým, jako když vycházel z duchovního světa, a byl přenesen do fyzického světa. Zde stál Duch lidstva, Syn člověka, před těmi, kteří tehdy byli v Jeruzalémě soudci, katy: ale stál zde tak, jakým se mohl stát, když vše, co ho strhlo dolů, opět bylo vyhnáno ven z lidské přirozenosti. Zde stál člověk, když se uskutečnilo mystérium na Golgotě, v obraze před svými bližními, před kterým by ti ostatní museli stát a uctívat ho: zde jsem ve svém nejvyšším ideálu, v postavě, kterou jsem musel vytvořit ze sebe nejpálčivějším snažením, které mohlo vzejít jen z mé duše. Zde stojím před tím, co samo je úctyhodné a hodné zbožňování, před božstvím ve mně, před kterým by apoštolově, kdyby mohli cvičit sebezpoznaní, si museli říci: v celém širém okruhu není bytí a velikost, která by se nechala srovnat s tím, co zde před námi je v Synu člověka.

Toto sebezpoznaní mělo mít lidstvo. A co učinilo toto lidstvo?

Plivalo na Syna člověka, bičovalo ho, vyvedlo ho na místo ukřižování. To je dramatický bod obratu mezi tím, co mělo být, mezi uznáním toho, co zde stálo, s čímž se nic ve světě nedalo srovnat, a tím, co nám nyní bylo vylíčeno. Je líčen člověk, který místo aby se poznal, sám se zašlapává do prachu, který se sám usmrcuje, protože se nepoznává, a který jen touto lekcí může přijmout impulz, postupně si vydobýt svoji bytost ve vzdálenější perspektivě zemského vývoje.

Takový byl světodějný okamžik a tak ho musíme charakterizovat, chceme-li ho charakterizovat správným způsobem, jak nám ho právě v markantních, mohutných větách naznačuje Markovo evangelium. Neboť to nechce být jen prostě pochopeno, to chce být cítěno, vnímáno. Od tohoto zašlapání vlastní bytosti do prachu vychází potom to, co je líčeno v mém přednáškovém cyklu "Od Ježíše ke Kristu" v Karlsruhe jako "fantom". Neboť tím, že člověk svoji vlastní bytost zašlápl do prachu, změnilo se to, co bylo zevním obrazem božství, ve "fantom", který se množí a ve vzdálenějším vývoji lidstva rozmnožen může vnikat do uší, jak je to vylíčeno v cyklu přednášek v Karlsruhe.

Díváme-li se tak na věci, potom přicházíme skutečně k velkému rozdílu mezi tím, co vlastně chce vylíčit Markovo evangelium, a tím, co se z toho dnes mnohokrát chce udělat. Kdo evangelium, zvláště Markovu evangelium rozumí, rozumí mu tak, že to, co je líčeno, vnímá dle umělecké výstavby a hlubokého obsahu, cítí, u toho se tento cit stává reálnou vnitřní skutečností, která tu ovšem musí být, chceme-li získat vztah ke Kristu Ježíši. Duše se musí již poněkud oddat pozorování podle citu a vnímání, které se nechá asi charakterizovat tak, že si z něčeho takového, jako je Markovo evangelium, vytvoříme představu: jací byli moji bližní, kteří obklopovali Syna člověka, tehdy, když měli sami vzhlížet k svému nejvyššímu ideálu, jak upadli do omylu!

Jsme-li pravým člověkem naší materialistické doby, napíšeme takovou poznámku, nebo nám uklouzne taková poznámka, jak ji dnes mnohokrát můžeme číst nebo slyšet, zvláště u monistických pověřivců - chci říci, u monistických "osvícenců": proč je život takový, jaký je? Na toto nemohl ještě odpovědět žádný člověk. Proč trpíme bolest? Buddha, Kristus, Sokrates, Giordano Bruno nemohli odhalit ani cíp tohoto závoje. - Slyšíme to opakovaně v bezpočtu variací. Takoví lidé, kteří to napíší, nepostřehli, že se prohlašují za něco mnohem vyššího než Buddha, Kristus, Sokrates atd., a že rozumí všemu v tomto smyslu. Ale jak by tomu nemělo tak být v době, v které každý privátní docent lépe rozumí věcem, které se staly v dějinách a o nichž každý privátní docent píše knihy, které musí psát profesionálně?

Mohlo by to vyvolat náznak, jakoby toto bylo vysloveno z touhy po kritice naší doby. Ne, tak to není. Nýbrž tyto věci musí předstoupit před naši duši, protože jen tím, že je necháme předstoupit před naši duši, získáme správnou vzdálenost k něčemu tak nesmírně velkému, jako jsou evangelia, jako je např. Markovo evangelium.

Z žádného jiného důvodu, než že se lidé mohou takové výše domoci jen pomalu, jsou tyto věci stále opět a opět nechápany a jsou přinášeny lidem ve vnějších zpitvořených obrazech. Evangelia jsou velkolepá ve všech jednotlivostech a v podstatě vzato nás každá jednotlivost učí něčemu mimořádnému.

Tak se můžeme mnohému učit také ještě v poslední kapitole Markova evangelia. Ovšem musel bych ještě dlouho mluvit, kdyby měly být ukázány všechny ty velké myšlenky Markova evangelia. Ale taková jednotlivost jako hned na začátku šestnácté kapitoly nám ukazuje, jak hluboko pronikl pisatel evangelia do tajemství bytí. Právě autor Markova evangelia pronikl hluboko do tajemství bytí. Věděl tedy - jak to bylo právě vylíčeno - jak lidstvo sestoupilo ze své duchovní výše do materialismu. Věděl, jak málo stačila lidská schopnost porozumění lidské bytosti, jak málo v době mystéria na Golgotě byli lidé nakloněni pochopit, co se událo.

Nuže vzpomeňte si na něco, co jsem často uváděl s ohledem na ženskost a mužství, uváděl s ohledem na to, že ženský prvek do jisté míry - ne jako individualita, ne jako jednotlivá žena, ale "ženskost" - nesestoupil zcela k fyzické úrovni; zatímco muž - ale opět ne jednotlivá individualita, ne bytost v jednotlivé inkarnaci, ale "mužství" - překročil dolní mez, takže ve skutečnosti opravdové lidství leží mezi ženou a mužem. Proto také člověk jako takový mění v jednotlivých inkarnacích pohlaví. Ale je to již jednou tak, že žena, jiným způsobem používání mozku, lehčeji chápe duchovní ideje. Proti tomu je muž více organizován k tomu - právě zevní fyzickou tělesností - více se vmyslet do materialismu, protože, chceme-li to vyjádřit hrubě, jeho mozek je tvrdší. Ženský mozek je měkčí, není tak umíněný, ne tak v sobě ztvrdlý, čím tedy není nic řečeno o jednotlivé osobnosti. Jednotlivá osobnost si to nemusí počítat ani k dobru ani ke zlu; neboť na mnohém ženském těle sedí opravdu

neústupná hlava, nemluvě už vůbec o opaku. Ale celkem je to tak, že ženský mozek je lehčí použít, jedná-li se o to pochopit zvláštnosti, když jinak je k tomu vůle. Proto nechává pisatel evangelia po naplnění mystéria na Golgotě nejdříve přistoupit ženy.

"A když nyní pominula sobota, tehdy koupily Maria z Magdaly a Maria matka Jákobova, a Salome koření, aby lam šly a pomazaly ho"

/Marek 16, 1/.

A jim se nejdříve ukázal jinoch, tzn. kosmický Kristus; teprve potom mužským vyznavačům. Až do těchto podrobností kompozice jde opravdový okultismus, opravdová duchovní věda, až do jednotlivostí skladby a do obsahu evangelií - a obzvláště jadrného Markova evangelia.

Cítíme-li, co mluví z evangelií a necháme-li se podnítit tím, co cítíme a vnímáme, potom pouze tím nalezneme cestu k mystériu na Golgotě. A potom již neexistuje otázka: jsou tato evangelia v zevním historickém smyslu pravá nebo nepravá? To může být ponecháno ke zkoumání těm, kteří věci nerozumějí. Těm ale, kteří se duchovní vědou vypracovali vzhůru k vnímání a pochopení evangelií, bude pozvolna jasno, že ta především vůbec nechtěla být "historickými dokumenty", nýbrž takovými listinami, které se vlévají do našich duší. A když své podněty vlévají, potom jsou duše uchopeny - bez dokumentů - tím, co cítí a co prožívají, obrátí-li pohled k mystériu na Golgotě, nahlíží-li, jak lidské porozumění, lidské vědění a lidské poznání poklesly proti lidské bytosti, jak ukřížovaly tuto bytost a naplivaly na ni, bytost, kterou by měly v moudrém sebepoznání uctívat jako největší ideál. A potom bude z tohoto cítění vycházet nejvyšší síla k vypracování se k tomu, co tímto ideálem Golgoty se třpytí a svítí ke všem těm, kteří ho cítí, kteří ho chtějí vnímat. Neboť že země souvisí s duchovními světy, to pochopí lidí reálně teprve tehdy, když pochopí, jak duchovní realita, Kristus, jako kosmické jsoucné entita, žila v těle Ježíše z Nazaretu. Když porozumí, jak dosud všichni světoví vůdcové lidstva byli nejprve Kristem vysláni jako jeho předchůdci, jako ti, kteří mu měli připravit cestu, aby mohl být uznán a pochopen. V tom okamžiku, když se stalo mystérium na Golgotě, měly ovšem všechny přípravy málo užítku, neboť v rozhodujícím okamžiku všechno úplně selhalo. Ale stále více a více se přibližuje doba, kdy lidé pochopí nejen mystérium na Golgotě, nýbrž také jiné události, které se kupí okolo mystéria na Golgotě, jejichž pomocí také mystérium na Golgotě stále více a více bude moci být chápáno.

Předběžně se snad dá ještě křivě nahlížet na evropské národy, protože to nedělají jako mnohé jiné národy, kteří uznávají jen svá náboženská vyznání za pravé náboženství, které vyšlo z jejich národa, rasy, jako to např. vidíme tak vynikajícím způsobem v Indii, kde má platit jen to, co vytrysklo z vlastní krve. Ó, mluví se také často na theosofickém poli, o rovnosti, o uznání všech náboženství, ale ve skutečnosti chce přece každý protlačit své náboženství a to pokládat za moudré. Evropané to ale vůbec nemohou dělat, protože ani jediný evropský národ nemá již nyní nějaké národní božstvo, které vyrostlo na jeho vlastním podkladě a půdě, jak to mají asijské národy. Kristus Ježíš přísluší Asii a evropské národy ho převzaly, aby na ně působil. V přijetí Krista Ježíše není žádný egoismus a bylo by úplným zkreslením skutečnosti, kdybychom řeči Evropana o Kristu Ježíši srovnávali se způsobem, jak jiné národy mluví o svých národních božstvech, např. jak Číňané mluví o svém Konfuciovi nebo Ind o Krišnovi a Buddhovi.

O Kristu Ježíši lze mluvit ze stanoviska objektivních dějin. Tato objektivní událost nemá také co činit s něčím jiným než s velikou výzvou k sebepoznání člověka, které se tak důkladně zvrhlo v pravý opak, když se uskutečnilo mystérium na Golgotě. Ale mystériem na Golgotě je lidstvu dána možnost, aby přijalo podnět, aby přišlo samo k sobě, zatímco tehdy pro poznání, pro vnější poznání lidstva vše selhalo vzhledem k mystériu na Golgotě, jak jsme viděli. A tak budou jednou postupně společně působit ve vzájemném porozumění všechna náboženství světa, aby z porozumění mystéria na Golgotě vzešel impulz a jeho zpřístupnění lidstvu.

Bude-li se jednou vidět, že nejde o nějaké egoistické náboženské vyznání, mluví-li se o Kristu Ježíši, nýbrž že jde o něco, co může přiznat ve stejném smyslu jako dějinnou skutečnost lidského vývoje každé náboženské vyznání, potom teprve přijdeme k pochopení moudrosti a pravdy, které jsou jádrem všech náboženství. A míra, v které se duchovní věda v pravém smyslu ještě nechce, je mírou odmítání pravého pochopení mystéria na Golgotě. Ale míra porozumění duchovní vědě je v míře porozumění, které člověk má pro mystérium na Golgotě. Tak se může křesťan, který se přiznal k duchovní vědě, dorozumět vlastně se všemi lidmi světa. A když stoupeni jiných náboženských systémů, téměř v bezmezné hrdosti, která je však zcela pochopitelná a může být nazvaná oprávněnou, před zastánci jiných náboženských systémů říkají: vy, křesťané, máte jen jedinou inkarnaci Boha, ale my můžeme počítat mnohé, máme v bohatější míře to, co máte vy - potom by křesťan neměl odpovídat tím, že by je snad v tom horlivě následoval odkazem na Krista Ježíše, neboť potom by tím neporozuměl mystériu na Golgotě. Správné je to, že křesťan může skutečně říci - také tomu, který se může vykazovat mnohými inkarnacemi: ano, zajisté, ale všichni ti, kteří mají mnohé inkarnace, nemohli právě uskutečnit mystérium na Golgotě. A to hledejme ve způsobu, jak je to líčeno uvnitř křesťanství, u některých jiných náboženství.

Vylíčil jsem již při jiných příležitostech, že sledujeme-li život Buddhy, přijdeme k bodu, který jsme v Markově evangeliu označili pro Krista jako "proměnění", kdy Buddha na nejzazším konci lidského života se rozplývá ve světle, jak to je vylíčeno, což opravdu odpovídá okultní pravdě. Tady nastává pro Krista - jak to najdete podáno v "Křesťanství jako mystická skutečnost" - scéna "proměnění", jenom ne, že by jako jednotlivec měl proměnění, nýbrž že rozpráví na hoře, na místě, kde se mají odehrávat kosmické záležitosti, s Eliášem a Mojžíšem. Teprve potom začíná mystérium na Golgotě, po této scéně proměnění. To je v samých dokumentech obsaženo tak názorně, že popírání této skutečnosti, když jsme ji jednou poznali srovnáním života Buddhy s životem Krista, v podstatě vzato se ukazuje jako nemožné. A v podstatě vzato je také to, co jsem Vám dnes mohl říci o pocitech, které v nás vystupují proti velkému zneuznání Syna člověka lidstvem, jen následek toho, co také již najdete naznačeno v mé knize "Křesťanství jako mystická skutečnost".

V určitém vztahu mohu říci, nyní na závěr úvah o Markově evangeliu: jistým způsobem je program, který byl tehdy stanoven na začátku našeho theosofického hnutí střední Evropy s ohledem na křesťanství, tento program je v jednotlivostech vybudován. Když jsme začali, byly dány základy, jak dalece ukazují náboženství další vývoj a mohou vrcholit v problému Krista. Uvažovali jsme o jednotlivých evangeliích, o všelijakých světových jevech, pokusili jsme se proniknout stále hlouběji a hlouběji do hlubiny okultního života, obšírně popisujete to, co bylo tehdy naznačeno. Důsledně jsme hledali pokračování v práci. Neudělali jsme v podstatě vzato nic než jenom jednotlivé vypracování toho, co tehdy bylo jasně a důrazně řečeno na našem výchozím bodě. Nebylo to přirozené pokračování s ohledem na problém Krista uvnitř theosofického hnutí střední Evropy? Kde se něco takového stalo, tam se nemůže, když se jiní lidé před třemi lety obrátili k nemožné myšlence o Kristu, asi opravdu od nás požadovat, že se s naší konsekventní prací máme obrátit k této před třemi lety vynalezené myšlence o Kristu. V poslední době je často zdůrazňováno, že theosofická společnost by měla být polem pro všechny názory. Jistě, to by měla být. Jenom věc vypadá jinak, když má být také polem pro následně různé názory téže osobnosti, když tatáž osobnost nyní tvrdí něco jiného než před čtyřmi roky a nyní žádá, že by Theosofická společnost měla být polem pro tyto názory. To by snad bylo možné; jenom se toho nepotřebujeme účastnit. A nemusíme být proto kacířem, že nechceme tyto věci sdílet. Ve střední Evropě ale jdeme ještě dále, jdeme tak daleko, že nazýváme bílé černým a černé bílým!

Je to přímo slavnostní okamžik, když za deset let prováděnou programovou prací děláme poslední závěrečnou tečku. Zde chceme setrvat v této práci, neztrácet odvalu a také nepochopení. Ale chceme se jasně dívat na to, co musíme dělat, chceme stát pevně na naší půdě a nenechávat se mýlit ničím, i když se bílé nazývá černým a černé bílým. Nebo i když se někdo protiví všemu, co se vykonalo v našem středoevropském theosofickém hnutí, kde se každý snaží podle svých nejlepších sil, aby

vykonal, co může, kde je každý vyzván, aby bez ohledu na nějakou autoritu dal to nej lepší, i když se proti tomu tvrdí, že toto středoevropské theosofická hnutí má fanatiky a dogmatiky, a když ti, kteří mluví o dogmatismu sotva tři roky starém, chtěli by založit nepřátelství proti strašnému dogmatismu ve střední Evropě. Je to smutné vidět, co se dnes tropí za neplechu s Kristovým jménem. Ale to nás také opravňuje, abychom i v prožívání takového slova neviděli nic jiného než terminus technicus. Označujeme jen dotčenou skutečnost, bez emocí, bez kritiky: tato objektivní skutečnost je vinna tím, že musí být označena takovým slovem.

Tyto skutečnosti nás ale nemohou, oproti tomu, co nám plyne z porozumění něčeho takového, jako je Markovo evangelium, vésti k něčemu jinému než pokračovat ve smyslu, který jsme poznali za správný, který se osvědčil nejen ve všeobecném programu, který ale již byl převzat z pozitivních skutečností, ale který se nám znovu denně osvědčuje, používáme-li ho na jednotlivé problémy, na jednotlivé skutečnosti. A neukázalo se nám nic jiného než potvrzení toho, co bylo řečeno na našem výchozím bodu, kdy jsme krok za krokem pokračovali jednotlivostmi věcí, které máme zkoumat.

Tak nemůže dokonce ani tam, kde zkoumáme to největší, vzniknout v nás jiný pocit, než pocit pravého a skutečného úsilí o pravdu. Takové věci jako pohled na mystérium na Golgotě, mají již potřebnou uzdravující sílu, aby vypudily omyl, blížíme-li se jim v pravém duchu, aby seznaly, že vlastně jen chybějící vůle k pravdě brání lidem v následování pravé cesty, která se otvírá od zemského ke kosmickému stavu, je-li zkoumán v Ježíši z Nazaretu kosmický Kristus. On se nám však ukazuje tak zřetelně, rozumíme-li opravdu takovému spisu jako je Markovo evangelium. Tak takové spisy, tím že se otevřou porozumění lidí pomocí duchovně-vědeckých pojednání, budou pozvolna pronikat také do ostatního lidstva a budou chápány stále více a více. A v evangeliích budou stále více a více spatřována slova, která musela být nalezena, dokonce bez smyslového zdání, dodatečně jasnozřivým pohledem na mystérium na Golgotě. Ti, kteří psali evangelia, popisovali fyzické události později z jasnozřivého pozorování. Tomu musíme rozumět a nutnost toho musíme uznat, protože lidé jako současníci událostí v Palestině nemohli rozumět tomu, co se tehdy stalo, neboť teprve tato událost sama mohla dát impuls k tomu, aby jí bylo rozuměno. Než se tato událost stala, nemohl tu být někdo, kdo by to pochopil. Proto to mohlo být pochopeno jen později. Neboť klíčem k pochopení tohoto mystéria na Golgotě je mystérium na Golgotě samé. Kristus musel nejprve se vším, co měl, způsobit, působit až k mystériu na Golgotě; teprve potom mohlo touto činností vycházet z něho samého porozumění. Potom se mohlo tím, čím byl, vznítit slovo, které je současně výrazem jeho pravé bytosti.

A tak se rozněcuje tím, co Kristus byl, praslovo, které je nám sdělováno a které může být znova poznáno v jasnozřivém pojednání, toto slovo, které také zvěstuje pravou bytost mystéria na Golgotě.

A na toto slovo smíme také myslet, když mluvíme o vlastních slovech Krista, o slovech, která nejen vyslovit, ale která také vznítit v duších těch, kteří mu mohli porozumět, takže mohli ze svých duší charakterizovat a popsat jeho bytost.

Lidé budou podněty mystéria na Golgotě přijímat tak dlouho, jak země potrvá. Potom přijde mezidoba mezi "Zemí" a "Jupiterem". Taková mezidoba je vždy spojena s tím, že nejen jednotlivá planeta, nýbrž vše, co je okolo ní, se změní, přechází v chaos, prochází pralajou. Nejen Země sama se stane jinou v pralaji, nýbrž také k Zemi příslušející nebe. Co ale bylo dáno zemi slovem, které vyslovil Kristus, které vznítit v duších těch, kteří ho poznali, a které bude trvat v těch, kteří ho uznávají, to je pravou esencí bytí Země. A správné porozumění dává za pravdu výroku, který nám naznačuje kosmický průběh, jak Země a zemský aspekt, nebeský aspekt viděný ze Země, se stane jiným potom, co Země najde svůj cíl a nebe a Země pomínou. Ale takové slovo Krista, které může být vysloveno o nebi a Zemi, to přetrvá, rozu- míme-li evangeliím správně. Cítí-li se nejmistmější impulzy evangelií, potom se cítí nejen pravda, nýbrž síla slova, které se nám samo sděluje jako síla a dovoluje nám stát pevně na půdě Země a vzhlížet nad zeměkouli, přijímáme-li s plným pochopením slovo:

"Nebe a Země pomínou, ale moje slova nepomínou"

/Matouš 24, 35/.

Kristova slova nikdy nepominou a také ne, když pominou nebe a Země. Může se to říci podle okultního poznání, neboť potom ještě zůstanou pravdy vyslovené o mystériu na Golgotě. Markovo evangelium rozněcuje v našich duších poznání pro to, že nebe a Země pominou, ale to, co můžeme vědět o mystériu na Golgotě, nás bude doprovázet v budoucnosti také, když nebe a Země pominou.

GA 139